

Startnotitie Werkgroep Biodiversiteit Gasteren – 12-12-2023

De werkgroep Biodiversiteit Gasteren wil de biodiversiteit in het gebied in en om Gasteren waar mogelijk versterken. De werkgroep is opgericht in 2022 en verkeerde nog in de oriëntatiefase toen het aanbod kwam om mee te doen aan het Impulsproject Nationaal Park Drentsche Aa. In dit project kunnen inwoners van vijf dorpen (waaronder Gasteren) in het Nationaal Park Drentsche Aa de komende jaren werken aan het projectonderdeel Landschap en Natuur om de biodiversiteit in het gebied te vergroten in afstemming met het landschap. Landschapsbeheer Drenthe en de BOKD (Brede Overleggroep Kleine Dorpen) werken als partner mee aan de uitvoering. Het aanbod om mee te doen met het Impulsproject versnelde het denken over, en plannen maken voor concrete doelen en activiteiten. In deze startnotitie staat waar de werkgroep samen met dorpsbewoners de komende jaren actief aan wil werken op het gebied van landschap en natuur.

Wat ging vooraf?

Op 28 maart 2023 presenteerden de BOKD en Landschapsbeheer Drenthe het project 'landschap en natuur' aan zo'n 60 aanwezigen tijdens de Jaarvergadering van Vereniging Dorpsbelangen Gasteren. Na de presentatie zijn de aanwezigen in groepjes gaan brainstormen over kansen, samenwerkingen en aandachtspunten in relatie tot het landschap en de natuur in en rond Gasteren en het Nationale Park Drentsche Aa. Dit heeft een schat aan informatie opgeleverd waar de werkgroep mee verder is gegaan.

Naast deze actuele input werd ook geadviseerd om nog eens te kijken naar het Dorpsomgevingsplan (DOP) dat in 2005 is vastgesteld. Een DOP is een instrument dat ingezet kan worden om de wensen van inwoners op de ruimtelijke ontwikkeling van hun dorp inzichtelijk te maken. In het DOP uit 2005 zijn door inwoners van Gasteren een aantal voorstellen voor landschap en natuur gedaan. Ook deze zijn in de werkgroep besproken en geactualiseerd.

Op 5 oktober 2023 is een dorpsbijeenkomst georganiseerd over biodiversiteit in eigen tuin. Voor zo'n 30 aanwezigen werd door Claudia Boon – van Heteren van het biologische bedrijf MissTuinboon verteld over het belang van een gezonde bodem voor alles wat groeit, bloeit, rondhuppelt en kruipt. Tijdens de avond werden ook verschillende thema's uitgelicht die door de werkgroep worden gezien als opties voor te ondernemen activiteiten. Aanwezigen konden aangeven of ze interesse hadden in informatie daarover en/of daaraan mee actief wilden meewerken in een te vormen groepje. Allen kregen een zakje biologische boerenkrokusbollen mee voor in de tuin/op het erf.

In de tweede week van oktober 2023 is een enquête verspreid in het dorp waarin enthousiasme voor verschillende onderwerpen is gepeild. Hoewel de response wat tegenviel, hebben toch 12 mensen interesse uitgesproken voor informatieavonden over meerdere onderwerpen, en hebben zes mensen aangegeven wel mee te willen werken in een werkgroep. Zij zijn/worden actief benaderd om te zien hoe ze betrokken kunnen raken.

Met de eigen ideeën van de werkgroep, verrijkt en aangevuld met suggesties uit de dorpsbijeenkomsten en de enquête, is een aantal ambities geformuleerd waar de werkgroep zich de komende tijd op wil richten.

Ambities

- **Dorpsbijeenkomsten**
Om draagvlak onder dorpsinwoners uit te breiden en kennis over natuur en landschap te delen, willen we ieder jaar enkele dorpsbijeenkomsten organiseren. Door middel van de bijeenkomsten houden we het thema levend en zorgen we voor verbinding in het dorp. Onderwerpen die genoemd zijn, zijn: waardplanten, schimmels in de bodem, vogels in de tuin, biodiversiteit in eigen tuin, bestrijden invasieve exoten, rode lijst insecten.
- **Biodiversiteit in eigen tuin**
Wat kan je vanuit je eigen tuin bijdragen aan het vergroten van biodiversiteit in Gasteren? Bijvoorbeeld door het creëren van rommelhoekjes, het planten of inzaaien van inheemse

soorten, het verminderen van het gebruik van gif, het zorgen voor een gezonde bodem, en het belang van water daarbij. Het verbinden van (natuurlijke) tuinen kan ook bijdragen aan de ambitie om ecologische structuren te creëren: als genoeg tuineigenaren hier bewust mee bezig zijn, ontstaat een steeds groter netwerk waarbinnen soorten zich kunnen bewegen.

- **Zadenbibliotheek**

We willen in het dorp het onderling uitwisselen van bloem- en groentezaden uit eigen tuin bevorderen door een kleine zadenbibliotheek bij het Dorpshuis. Door de vaste plek en het beschikbaar stellen van zakjes en stickers wordt dit vergemakkelijkt. Bij voldoende animo willen we naast zaden ook stekjes laten uitruilen.

- **Workshop Insectenhotel**

Solitaire bijen, lieveheersbeestjes, oorwormen, gaasvliegen en vele andere insecten maken gebruik van insectenhôtels. Het is voor deze insecten steeds moeilijker een goede schuil- of nestelplek te vinden. Een insectenhotel biedt een alternatief waar natuurlijke nestelplekken verminderd aanwezig of verdwenen zijn. En het is leuk om zelf voor de eigen tuin te maken!

- **Nestkastjes**

In 2022 zijn door de werkgroep al een dertigtal zelfgebouwde nestkastjes verspreid in het dorp opgehangen. Aanleiding was aanvankelijk de opmars van de eikenprocessierups waaraan vooral mezen zich tegoed doen. We willen nog meer kasten plaatsen, ook voor andere vogelsoorten, en daarnaast moeten de kastjes jaarlijks onderhouden en schoon-gemaakt worden.

- **Open-tuinen route**

Een aantal tuineigenaren in Gasteren is al bezig met het natuurlijker maken van de tuin om biodiversiteit te bevorderen. De open-tuinen route biedt een kijkje in de keuken: wie doet wat en waarom? Wat werkt (niet)? Zo kunnen we van elkaar leren en steeds meer tuinen natuurvriendelijker inrichten.

- **Subsidiemogelijkheden in beeld brengen**

Het onder de aandacht brengen van subsidiemogelijkheden en regelingen voor particulieren voor onder andere compostvaten en regentonnen. Dit kan via het dorpswebsite of door middel van de periodieke bijeenkomsten.

- **Dorpsommetjes updaten**

De bestaande dorpsommetjes nieuw leven in blazen. De flyer opnieuw uitgeven. De route eventueel verleggen. Informatie toevoegen over het cultuurhistorisch landschap, veldnamen en soorten. Geschikte locaties langs het ommetje gebruiken voor versterking van biodiversiteit en/of landschap. Routes uitbreiden naar andere dorpen. Draagt bij aan de beleving van het cultuurhistorisch landschap.

- **Bloemrijke bermen en ecologisch berm- en maaibeheer**

Door ecologisch beheer van de bermen toe te passen wordt de kans vergroot dat bermen kruidenrijker en meer biodivers worden. De meeste bermen in Gasteren zijn in beheer van de Boermarke en de gemeente Aa en Hunze (openbare ruimte). De werkgroep oriënteert zich als eerste op welke bermen in en om Gasteren zich lenen om bloem- en kruidenrijker te worden.

- **Herstel Drentse erven**

Van oudsher waren boerenerven eenvoudig en doelmatig. De beplanting bestond uit fruitbomen, knotlindes, meidoornhagen en boomrijen met zomereiken. De erven drukten een sterke stempel op de dorpsidentiteit. Tegenwoordig hebben erven een luxere uitstraling met veel sierelementen, mede omdat veel boerderijen een andere functie hebben gekregen. Met relatief eenvoudige maatregelen kunnen oorspronkelijke boerenerven deels of volledig omgevormd worden naar een karakteristiek Drents boerenerv met herstel van verdwenen landschapselementen buiten het erf.

- **Ecologische structuren creëren**
Ontwikkeling van ecologische structuren en herstel van landschappelijke elementen om groene gebieden met elkaar te verbinden en het leefgebied voor plant- en diersoorten te vergroten. Denk bijvoorbeeld aan het aanleggen van heggen, struwelen of houtwallen in een kaal gebied waar soorten zich veilig langs kunnen bewegen in het landschap. In een beekdallandschap hoort daar natuurlijk ook water(beheer) bij.
- **Knelsoorten in de hand houden**
Het delen van kennis over en het bestrijden van invasieve soorten zoals de Japanse duizendknoop, Amerikaanse vogelkers, reuzenbereklaauw en Reuzenbalsemien.
- **Doelsoort de Patrijs**
De patrijs staat op de rode lijst van bedreigde diersoorten. De vogelsoort is sinds de jaren 70 met meer dan 95 procent afgenomen volgens Vogelbescherming Nederland, terwijl deze voor die tijd een vaste waarde was op Nederlandse akkers en velden. De schaalvergroting van de landbouw en het gebruik van pesticiden worden aangewezen als oorzaken. We willen graag door middel van kleine stappen uiteindelijk een geschikt leefgebied creëren om op termijn een grotere populatie van de patrijs terug te brengen in het landschap rond Gasteren. In de tussentijd profiteren vele andere soorten ook van elke kleine stap die we uitvoeren om uiteindelijk tot een geschikt aaneengesloten leefgebied voor de patrijs te komen.

De uitvoering

De lijst met ambities is nogal uitgebreid. Het is dan ook niet de bedoeling om ze allemaal tegelijk uit te voeren. Dit zal gefaseerd gebeuren. Bovendien zijn ze ook niet allemaal gelijksoortig. Sommige activiteiten zijn projectmatig (bv. het oprichten van een bijenhotel) en op een gegeven moment dus afgerond, terwijl andere continue aandacht vergen (bv. het bestrijden van knelsoorten).

De uitwerking van ambities tot concrete acties vindt plaats op basis van de interesse van inwoners, de spankracht van de werkgroep en de beschikbaarheid van benodigde middelen en expertise.

Voor iedere activiteit zal een werkgroep(je) worden opgericht met geïnteresseerde inwoners en met één van de werkgroepleden als coördinator. De werkgroepen opereren zelfstandig en rapporteren regelmatig aan de Werkgroep Biodiversiteit. Die laatste speelt vooral een rol in de overall coördinatie, het op elkaar afstemmen van de verschillende activiteiten en het faciliteren van de werkgroepen.

Vooralsnog: ziet de start er zo uit:

- Dorpsbijeenkomsten: Eerste informatieavond in februari 2024 met als onderwerpen: Wat is biodiversiteit en waarom is dat belangrijk, en wat wil de werkgroep daarin betekenen.
- Biodiversiteit in eigen tuin: Informatieavond gepland voor april 2024.
- Zadenbibliotheek: Coördinator benoemd. Voorbereiding is gestart. In uitvoering.
- Insectenhotel: Coördinator benoemd. Een eerste workshop is gepland voor januari/februari 2024.
- Nestkastjes: Jaarlijkse onderhoud- en schoonmaakbeurt is gepland voor januari 2024.
- Open-tuinen route: Coördinator benoemd. Voorzien in mei 2024.
- Subsidiemogelijkheden in beeld brengen: Coördinator benoemd. In uitvoering.
- Dorpsommetjes updaten: Coördinator benoemd. Werkgroep geformeerd. In uitvoering.
- Bloemrijke bermen en ecologisch berm- en maaibeheer: Coördinator benoemd. Werkgroep geformeerd.
- Ecologische structuren creëren: PM.
- Knelsoorten in de hand houden: PM.
- Doelsoort de Patrijs: PM.
- Herstel Drentse erven: Coördinator benoemen. Mogelijkheden met LBD verkennen.

Werkgroep Biodiversiteit Gasteren

De Werkgroep Biodiversiteit Gasteren bestaat uit: Gea Dekker, Alida Woltman, Peter Pasma, Marijke van Belzen, Marjolein Buijtenhuijs, Herman Roepman, Jan Prenger en Annemiek de Bie, Rik Woltman.

Bijlage: “Gasteren in Zicht” – Ambitiekaart Nationaal Park Drentsche Aa, omgeving Gasteren.

"Gasteren in Zicht"

Ambitiekaart Nationaal Park Drentsche Aa, omgeving Gasteren

Biodiversiteit

1 Bloemrijke bermen en ecologisch berm- en maai-beheer
Bevorderen insectenrijkdom, kruidrijk en biodivers

2 Open biodiversiteit tuinenroute
Biodiverse tuinen, leren van elkaar, zadenbanktoek bij dorpshuis

3 Ecologische structuren creëren
Ontwikkeling ecologische structuren om groene gebieden te verbinden bevorderen bewegende soorten, geschikt leefgebied akkervogels zoals patrijzen

29 november 2023
versie: 1.0

Biodiversiteit

- Bloemrijke bermen
- Akkervogelland
- Invasieve soorten in de hand houden
- Biodiversiteit en water in eigen tuin
- Aandacht voor waterbeheer in omgeving
- (Workshop) insectenhotel maken
- Ecologische structuren aanleggen
- Nestkastjes plaatsen

Educatie en beleving

- Samenwerking
- Dorpsommetjes updaten
- Open tuinen route
- Dorpsbijeenkomsten

Landschap

- Herstel landschapselementen
- Essen

Biodiversiteit

4 Biodiversiteit en water eigen tuin
Rommehoekjes, inheemse soorten, minder gif, gezonde bodem

5 Insectenhotel
Workshops en plaatsing op openbare stukjes groen

6 Drentse erven
Herstel karakteristieke Drentse erven met streekeigen beplanting

Educatie

7 Dorpsbijeenkomsten
Informeren, stimuleren, activeren

8 Ommetje updaten
Nieuw leven bestaande dorpsommetje

Landschap

9 Behoud /herstel landschappelijke elementen
Zoals houtwallen, hekken en struuelen